

HISTORIAN KIELITIETOINEN OPPIMATERIAALI

Luku 7: Ensimmäinen maailmansota

Pilvi Orasuo

Kaisa Kauhanen

Elina Pentikäinen

TAMPERE

HISTORIAN KIELITIE TOINEN OPPIMATERIAALI

Tämä materiaali on tarkoitettu yläkoulun valmistavan luokan opetukseen. Materiaalissa on yläkoulun seitsemännen luokan historian sisältöjä. Materiaalia voi käyttää myös alaspäin eriyttävänä materiaalina seitsemännen luokan oppilailla.

Luku 7: Ensimmäinen maailmansota

- Maailma muuttuu
- Miksi ensimmäinen maailmansota syttyi?
- Ensimmäinen maailmansota syttyi
- Ensimmäinen maailmansota on erilainen sota
- Ensimmäinen maailmansota loppuu
- Sodan seuraukset

Luku 1: Mitä historia on?

Luku 2: Suomesta tulee osa Venäjää

Luku 3: Suomi 1800-luvulla

Luku 4: Teollistuminen muuttaa maailmaa

Luku 5: Imperialismi - Eurooppalaiset valloittavat maailmaa

Luku 6: Suomi ja demokratia

Luku 7: Ensimmäinen maailmansota

Tekstit ja tehtävät: Pilvi Orasuo, Kaisa Kauhanen, Elina Pentikäinen

Piirroksuvat: Aatu Seppänen

Valokuvat: Finna.fi

Julkaisuvuosi: 2025

TAMPERE

LUKU 7: ENSIMMÄINEN MAAILMANSOTA

Maailma muuttuu

1800-luvulla maailma muuttui. Ihmisiä oli enemmän kuin aikaisemmin. Moni ihminen asui kaupungeissa. Valtiot kävivät paljon kauppaa toistensa kanssa ja valtioilla oli enemmän rahaa. Porvaristo eli kauppiaat päättivät enemmän asioista kuin aikaisemmin. Ihmisillä oli enemmän rahaa ostaa tavaroita. Teknologia kehittyi paljon. Keksittiin esimerkiksi puhelin, kamera, auto ja lääkkeitä. Isoja sotia oli Euroopassa vähän.

Sanasto:

maailmansota
muuttui, **muuttua 1**
aikaisemmin, **aikaisempi**
moni
toistensa, **toinen**
kanssa
puhelin
kamera
auto
lääkkeitä, **lääke**

Tehtävät

1. Lue teksti ja vastaa kysymyksiin.

a. Miten maailma oli muuttunut 1800-luvulla? Kirjoita viisi asiaa.

b. Mitä uusia keksintöjä keksittiin?

Lontoo. Tower Bridge kuvattuna noin v. 1900.
(Aalto-yliopiston arkisto)

Miksi ensimmäinen maailmansota syttyy?

Euroopan suurvallat ovat valtioita, joilla on eniten rahaa ja valtaa. Näitä olivat 1900-luvun alussa Iso-Britannia, Ranska, Venäjä, Itävalta-Unkari ja Saksa.

Suurvallat kilpailivat toistensa kanssa. Ne kilpailivat, kenellä on parhaat aseet ja kenellä on eniten rahaa ja valtaa. Moni maa rakensi uusia tehtaita, joissa tehtiin aseita. Kilpailun takia, maat olivat epäluuloisia muita maita kohtaan. Saksa oli vahva maa, ja Iso-Britannia ja Ranska kokivat sen uhkana.

Maat tekivät sopimuksia toistensa kanssa eli liittoja. Iso-Britannia, Ranska ja Venäjä muodostivat oman liiton. Saksa ja Itävalta-Unkari sopivat oman liiton.

Liitot alkoivat pitää väkivaltaa ja sotaa ratkaisuna ongelmille.

Sanasto:

miksi

parhaat, **paras**
rakensi, **rakentaa 1**
kilpailun, **kilpailu**
epäluuloisia, **epäluuloinen**
kokivat, **kokea 1**
uhkana, **uhka**
eli
liittoja, **liitto**
muodostivat, **muodostaa 1**
sopivat, **sopia 1**
väkivaltaa, **väkivalta**
ratkaisuna, **ratkaisu**
ongelmille, **ongelma**

Tehtävät

1. Lue teksti. Vastaa kysymyksiin.

a. Mitä tarkoittaa suurvalta?

b. Mitkä valtiot olivat 1900-luvulla suurvaltoja?

c. Mistä suurvallat kilpailivat keskenään?

d. Mikä valtio oli vahva? _____

f. Mitkä valtiot olivat liitossa keskenään?

Venäläisiä sotilaita vuonna 1914.
(Helsingin kaupunginmuseo)

Ensimmäinen maailmansota syttyy

Ensimmäinen maailmansota syttyy kesällä 1914. Itävalta-Unkari julistaa sodan eli ilmoittaa sodasta Serbialle. Venäjä ei halua, että Itävalta-Unkari valloittaa Serbian alueen. Venäjä julistaa sodan Itävalta-Unkarille. Saksa on liitossa Itävalta-Unkarin kanssa, ja se julistaa sodan Venäjälle. Myös Venäjän liittolaiset Ranska ja Iso-Britannia liittyvät sotaan Saksaa ja Itävalta-Unkaria vastaan. Turkki ja Bulgaria liittyvät Saksan ja Itävalta-Unkarin puolelle.

Saksa, Itävalta-Unkari, Turkki ja Bulgaria muodostavat **keskusvallat**.

Venäjä, Ranska ja Iso-Britannia muodostavat **ympärysvallat**. Yhdysvallat ja Italia liittyvät myöhemmin ympärysvaltioihin.

Sanasto:

kesällä, **kesä**
julistaa, **julistaa 1**
ilmoittaa, **ilmoittaa 1**
liittolaiset, **liittolainen**
puolelle, **puoli**

Tehtävät

1. Lue teksti. Vastaa kysymyksiin.

a. Minä vuonna ensimmäinen maailmansota syttyi? _____

b. Mitä tarkoittaa "julistaa sodan"? _____

c. Mitä tarkoittaa "olla liitossa"? _____

2. Kirjoita oikeat sanat viivoille.

Ensimmäinen maailmansota syttyi kesällä _____. _____ julistaa sodan eli ilmoittaa sodasta _____. Venäjä ei halua, että Itävalta-Unkari valloittaa Serbian alueen. _____ julistaa sodan Itävalta-Unkarille. _____ on liitossa Itävalta-Unkarin kanssa, ja se julistaa sodan _____. Myös Venäjän liittolaiset _____ ja _____ liittyvät sotaan Saksaa ja Itävalta-Unkaria vastaan. _____ ja _____ liittyvät Saksan ja Itävalta-Unkarin puolelle.

3. Lue väitteet. Valitse oikein tai väärin.

- a. Ensimmäinen maailmansota syttyi vuonna 1904.
- b. Venäjä julistaa sodan Serbialle.
- c. Saksa ja Iso-Britannia ovat liitossa keskenään.
- d. Saksa ja Itävalta-Unkari ovat liitossa keskenään.
- e. Ranska on Venäjän puolella.
- f. Yhdysvallat liittyi myöhemmin sotaan.

oikein / väärin

oikein / väärin

oikein / väärin

oikein / väärin

oikein / väärin

oikein / väärin

4. Yhdistä valtio oikeaan liittoon.

Ranska

Saksa

Venäjä

Iso-Britannia

Italia

Itävalta-Unkari

Turkki

Yhdysvallat

Bulgaria

Ympärysvallat

Keskusvallat

Kuvassa on saksalainen pommikone.
(Museovirasto)

Ensimmäinen maailmansota on erilainen sota

Ihmiset odottivat, että sota olisi lyhyt. Sota oli myös erilainen. Uudet aseet olivat tehokkaampia kuin vanhat. Ne tappoivat enemmän ihmisiä.

Uusia aseita olivat panssarivaunut, konekiväärit, lentokoneet, sukellusveneet ja kaasuaaseet.

Saksa kävi sotaa länsirintamalla Ranskaa ja Iso-Britanniaa vastaan. Itärintamalla Saksa soti Venäjää vastaan. **Rintama** on paikka, jossa taisteltiin.

Länsirintamalla oli asemasota. **Asemasota** tarkoittaa, että rintama pysyy paikallaan eikä liiku. Sotilaat elivät monta vuotta juoksuhaudoissa. Juoksuhautaus on maahan kaivettu käytävä. Juoksuhaudoissa sotilaat olivat piilossa vastustajan ampumiselta.

Tehtävät

1. Selitä sanat. Kirjoita viivalle.

a. rintama

b. asemasota

c. juoksuhautaus

Sanasto:

erilainen

odottivat, **odottaa 1**

lyhyt

tehokkaampia, **tehokas**

tappoivat, **tappaa 1**

panssarivaunut, **panssarivaunu**

konekiväärit, **konekivääri**

lentokoneet, **lentokone**

sukellusveneet, **sukellusvene**

kaasuaaseet, **kaasuase**

länsi

rintamalla, **rintama**

itä

taisteltiin, **taistella 3**

pysyy paikallaan, **pysyä paikallaan 1**

liiku, **liikkua 1**

elivät, **elää 1**

juoksuhaudoissa, **juoksuhautaus**

kaivettu, **kaivaa 1**

käytävä

olivat piilossa, **olla piilossa 3**

ampumiselta, **ampuminen**

2. Lue teksti. Vastaa kysymyksiin.

a. Millä tavalla ensimmäinen maailmansota oli erilainen?

b. Mitä uusia aseita ensimmäisessä maailmansodassa oli?

c. Mitä valtioita vastaan Saksa kävi sotaa?

3. Kirjoita puuttuva verbi viivalle.

a. Ihmiset _____, että sota olisi lyhyt.

b. Sota _____ myös erilainen. Uudet aseet _____ tehokkaampia kuin vanhat.

c. Saksa _____ sotaa länsirintamalla Ranskaa ja Iso-Britanniaa vastaan. Itärintamalla Saksa _____ Venäjää vastaan.

d. Sotilaat _____ monta vuotta juoksuhaudoissa

4. Taivuta verbiä. Kirjoita verbi taulukkoon.

a. taistella 3

Persoona-pronimi	Preesens positiivinen	Preesens negatiivinen	Imperfekti positiivinen	Imperfekti negatiivinen
minä				
sinä			<i>taistelit</i>	
hän				
me		<i>emme taistele</i>		
te	<i>taistelette</i>			<i>ette taistelleet</i>
he				

Saksalaisia sotilaita länsirintamalla.
(Vapriikin kuva-arkisto)

Ensimmäinen maailmansota loppuu

Saksa antautui eli lopetti sotimisen marraskuussa 1918. Saksa ja Itävalta-Unkari häviävät ensimmäisen maailmansodan. Sota oli kestänyt monta vuotta, ja ihmiset olivat väsyneitä sotaan. Saksa oli sotinut kahdella rintamalla, eikä sen armeija pystynyt voittamaan ympärysaltoja.

Sodan loputtua tehtiin **rauhansopimus**. Sopimuksessa luki, että Saksa oli syyllinen sotaan.

Sanasto:

loppuu, **loppua 1**
antautui, **antautua 1**
lopetti, **lopettaa 1**
sotiminen, **sotia 1**
oli kestänyt, **kestää 1**
olivat väsyneitä, **väsynyt**
ei pystynyt, **pystyä 1**
voittamaan, **voittaa 1**
loputtua, **loppua 1**
rauhansopimus
luki, **lukea 1**
syyllinen

Tehtävät

1. Lue teksti. Vastaa kysymyksiin.

a. Mitkä valtiot hävisivät ensimmäisen maailmansodan?

b. Milloin ensimmäinen maailmansota loppui? _____

c. Miksi Saksa hävisi sodan?

Rauhansopimus määräsi:

- Saksa maksoi rahaa voittajille.
- Saksa menetti siirtomaat.
- Saksan armeijasta tehtiin pienempi.

Saksalaiset ihmiset eivät pitäneet rauhansopimuksesta. Se oli liian epäreilu.

1. Vastaa kysymyksiin. Kirjoita vihkoon.

- a. Miksi saksalaiset eivät pitäneet rauhansopimuksesta?
- b. Luettele, mitä rauhanehdot määräisivät Saksalle.

Suomi itsenäistyy vuonna 1917.
(Museovirasto)

Sodan seuraukset

Ensimmäinen maailmansota oli tuhoisa sota. Ihmisiä kuoli paljon ensimmäisessä maailmansodassa. Kuolleita oli monta miljoonaa. Aikaisemmin sodissa oli kuollut vähemmän ihmisiä. Syntyi uusia valtioita. Itävalta-Unkari hajosi moneksi valtioksi. Venäjä hajoaa vallankumouksen jälkeen ja Suomi itsenäistyy Venäjästä vuonna 1917. Suurin osa uusista valtioista oli demokratioita eli kansa sai valita hallitsijan.

Saksan valtiolla ei ole rahaa. Saksalaiset ihmiset ovat vihaisia.

Sanasto:

seuraukset, **seuraus**
 tuhoisa
 kuolleita, **kuollut**
 monta, **moni**
 miljoonaa, **miljoona**
 aikaisemmin, **aikaisempi**
 hajosi, **hajota 4**
 itsenäistyy, **itsenäistyä 1**
 vihaisia, **vihainen**

Tehtävät

1. Lue väitteet. Valitse oikein tai väärin.

- Ensimmäisessä maailmansodassa kuoli vähän ihmisiä.
- Kuolleita oli alle miljoona.
- Uusia valtioita ei syntynyt.
- Itävalta-Unkari hajoaa moneksi valtioksi.
- Suomi itsenäistyy Venäjästä.
- Demokratiassa kansa saa valita hallitsijan.
- Saksan valtio oli köyhä.
- Saksalaiset olivat tyytyväisiä.

oikein / väärin

oikein / väärin

oikein / väärin

oikein / väärin

oikein / väärin

oikein / väärin

oikein / väärin

oikein / väärin

2. Taivuta verbiä. Kirjoita verbi taulukkoon.

a. antautua 1

Persoona-pronomini	Preesens positiivinen	Preesens negatiivinen	Imperfekti positiivinen	Imperfekti negatiivinen
minä				<i>en antautunut</i>
sinä			<i>antauduit</i>	
hän				
me		<i>emme antaudu</i>		
te	<i>antaudutte</i>			
he				

b. lopettaa 1

Persoona-pronomini	Preesens positiivinen	Preesens negatiivinen	Imperfekti positiivinen	Imperfekti negatiivinen
minä				
sinä			<i>lopetit</i>	
hän		<i>ei lopeta</i>		
me				
te				<i>ette lopettaneet</i>
he	<i>lopettavat</i>			

Venäjällä oli vallankumous vuonna 1917 (Museovirasto)

Venäjän vallankumous

Venäjällä hallitsijana 1900-luvun alussa oli Keisari Nikolai II. Venäjällä oli paljon köyhiä ihmisiä. Ihmiset eivät pitäneet rikkaasta keisarista. Keisarin tilalle haluttiin uusi hallitsija. Venäjällä meni huonosti ensimmäisessä maailmansodassa Saksaa vastaan. Ihmisillä ei ollut ruokaa. Viha keisaria kohtaan kasvoi sodan aikana.

Ihmiset kapinoivat helmikuussa 1917. Kansa teki vallankumouksen. Keisari tapettiin.

Vihdoin lokakuussa Leninistä tulee Venäjän johtaja. Venäjästä tulee myöhemmin kommunistinen valtio Neuvostoliitto.

Sanasto:

tilalle, **tila**
huonosti, **huono**
viha
vihdoin
johtaja
kommunistinen

Tehtävät

1. Lue teksti. Vastaa kysymyksiin.

a. Kuka hallitsi Venäjää 1900-luvun alussa?

b. Miksi Venäjän kansa oli vihainen Venäjän keisarille?

c. Milloin kansa teki vallankumouksen?

d. Kenestä tulee Venäjän johtaja? _____

e. Mikä on Venäjän uusi nimi?

2. Kirjoita puuttuva verbi viivalle.

- a. Venäjällä _____ paljon köyhiä ihmisiä.
- b. Ihmiset _____ rikkaasta keisarista.
- c. Keisarin tilalle _____ uusi hallitsija.
- d. Venäjällä _____ huonosti ensimmäisessä maailmansodassa Saksaa vastaan.
- e. Ihmisillä _____ ruokaa.
- f. Viha keisaria kohtaan _____ sodan aikana.
- g. Ihmiset _____ helmikuussa 1917.
- h. Kansa _____ vallankumouksen.
- i. Keisari _____.

3. Yhdistä virke ja oikea vuosiluku.

Suomi itsenäistyy.

1914

Ensimmäinen maailmansota alkaa.

1917

Ensimmäinen maailmansota loppuu.

1918

Venäjän kansa tekee vallankumouksen.

4. Onko väite sodan syy vai seuraus? Kirjoita "syy" tai "seuraus" viivalle.

- a. Euroopan valtiot kilpailevat. _____
- b. Euroopan valtiot tekivät liittoja. _____
- c. Tehtiin uusia aseita. _____
- d. Suomi itsenäistyy. _____
- e. Tehdään rauhansopimus. _____
- f. Euroopan valtiot olivat epäluuloisia toisiaan kohtaan. _____
- g. Ihmisiä kuoli paljon. _____
- h. Syntyi uusia valtioita. _____
- i. Saksa oli vahva maa. _____
- j. Saksa menetti siirtomaat. _____
- k. Saksan armeijasta tehtiin pienempi. _____

5. Laatikossa on sotaan liittyvää sanastoa. Käännä sanat.
Kirjoita sanat viivoille.

kaupunki lentokone raunio panssarivaunu savu

6. Kirjoita kuvasta sanoja tai virkkeitä.
